

22. Tko su gnostici?

54 pitanja i odgovora o Isusu Kristu, pripremljenih od tima katoličkih teologa sa sveučilišta Navarra. Ovo je pitanje br. 22. „Tko su gnostici?“

24.10.2009.

Prethodna pitanja

● Pojam «gnostik» dolazi od grčke riječi «gnosis» što znači znanje.

► Stoga je gnostik osoba koja ima posebno znanje i živi u skladu s njim. U ovom smislu termin «gnosis» ne nosi negativne konotacije.

► Neki od ranih otaca Crkve kao što su Klement Aleksandrijski i Sveti Irenej govore «gnosis» u smislu znanja o Isusu Kristu koje dobivamo kroz vjeru: «Istinski gnosis», piše Sveti Irenej, «je doktrina Apostola» (Protiv Hereze IV, 33, 8).

● Pojam «gnostik» dobio je negativno značenje kada su ga rani Oci primijenili da bi označili određenu herezu između II. i IV. stoljeća.

► Sveti Irenej je bio prvi koji je riječ upotrijebio u tom smislu kako bi označio herezu Šimuna Samaritanca (Dj 8:9-24). On spominje da su se Šimunovi sljedbenici širili Aleksandrijom, malom Azijom i Rimom, što je rezultiralo da se «Masa gnostika pojavila, kao gljive koje rastu iz zemlje». (Protiv Hereze, I, 29,1). Slijedom toga, Sveti Irenej nastavlja, dajući naglasak na

sljedbenike Valentinijana koje je direktno napadao.

► On objašnjava mnoštvo i različitost sekti kazujući «da značajan broj od njih, možemo reći svi, žude da budu učitelji i da se odjele od hereze u koju su bili uključeni. Stvarajući jedan set doktrina i zatim opet uzimajući od drugih heretičkih učenja, inzistiraju na učenju nečega novoga, predstavljajući sami sebe kao inovatore svakojakih vrsta mišljenja, na koja bi se oni mogli pozvati.» (Protiv hereze, I, 28, 1)

● Od Irenejeve informacije kao i od drugih Otaca koji su se također morali boriti sa ovim herezama (posebno Sveti Hipolit iz Rima i Sveti Epifanio iz Salome), možemo vidjeti da je bilo više izdiferenciranih grupa (Simonove, Nikolajeve, Ofitove, Naasenove, Setianove, Peratove, Bazilidianove, Karpokratinove, Valentinove, Markozianove...) koje

pripadaju pod naziv «gnostik». Iz čega se može vidjeti da se ovaj pojam može primijeniti u najopćenitijem i najširem smislu za više različitih hereza.

► Iz četrdesetak «gnostičkih» heretičkih radova koji su otkriveni 1945. u Nag Hammadi (gornji Egipat) dobivamo sličan dojam; svaki rad sadrži svoj vlastiti odvojeni heretički pravac.

● Od gore opisanih verzija najpoznatija je Valentinijanova «Gnoza» koja je imala najveći utjecaj.

► Djelujući unutar Crkve oni su bili poput «zvijeri koja je zatrovala izvore» kaže Sveti Irenej.

► Oni su imali iste tajne spise kao Crkva, ali su ih interpretirali drugačije. Istinski Bog prema njima nije bio stvoritelj Starog Zavjeta; oni su razlikovali nekoliko Krista između bića nebeskog svijeta. (Aeons).

► Smatrali su da spasenje dolazi:

- iz znanja o nama samima kao Božjim iskrama zatvorenim u stvarima;

- da se otkupljenje Kristovo sastoji u osvješćivanju nas samih prema tom znanju;

- i da su samo duhovni ljudi (pneumatikoi) predodređeni za spasenje.

► Elitistički karakter sekte i njeno podcjenjivanje stvorenog svijeta obilježili su između ostalih karakteristika, način mišljenja ovih heretika. Upravo je to najznačajnija karakteristika gnostika.

Bibliografía: Raymond Kuntzmann – Jean-Daniel Dubois, *Nag Hammadi. Evangelio de Tomás. Textos gnósticos de los orígenes del cristianismo* (Verbo Divino, Estella 21998). Ofrece una presentación sencilla y bastante

completa de toda la Biblioteca de Nag Hammadi.

Gonzalo Aranda

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/22-tko-su-gnostici/](https://opusdei.org/hr-hr/article/22-tko-su-gnostici/)
(21.03.2026.)